

HOTET

MOT SVENSKHETEN

DET nuvarande intensifierade nordiska samarbetet har två svåra stötestenar: det socialistiska Danmarks nonchalanta försvarspolitik och det finska Finlands antisvenska språkpolitik. Det förra utgör en lojhetens förnekelse att solidariskt påtaga sig offer för Nordens gemensamma försvarsintressen; det senare innebär en nationalistisk förblindelse i strid mot Nordens gemensamma kulturintressen. Staunings propagandatur i Sverige för ett par månader sedan rev i stället för byggde broar av samförstånd över Öresund; den nya finska »folkfrontens» debut, Helsingforsuniversitetets fortsatta förfinskning, har förnummits i Sverige som en hård och isande vind från vårt forna broderfolk hinsides Bottenhavet.

En av finlandssvenskarnas främste, fil. dr Eirik Hornborg, har på annan plats i detta häfte rekapitulerat undervisningsspråkens historia vid Finlands statsuniversitet och tecknat huvuddragen av den »reform», som i Finlands riksdag nyligen genomtrufats. Han tvekar ej att beteckna den finska majoritetens beslut som »ett svart blad i Finlands kulturhistoria». Den i pingstas hållna svenska partidagen i Vasa har i sin flammande men värdiga protest karakteriserat beslutet såsom oförenligt med grundlagens garantier för den svenska folkminoritetens språkrättigheter och såsom en kränkning av den svenska nationaliteten i Finland. Inga realpolitiska motiv, inga än så trängande nordiska samförståndssträvanden kunna förhindra oss rikssvenskar att öppet ge till känna, att vi med största bekymmer och beklämning iakttagit den finska riksdagsmajoritetens nya aktion mot svenskheten. Att låta dessa känslor komma till offentligt uttryck kan icke — som det så många gånger nu och förr från rikssvenskt håll betygats — fattas såsom en obehörig svensk inblandning i Finlands inre angelägenheter. Ingen är så förmäten, att han vill förmena det fria Finland att fritt ordna sina samhällsfrågor. Men Sverige kan ej för-

neka sin nära samhörighet med den finlandssvenska kulturen eller lämna denna i dess förödmjukelses stund isolerad. Och Sverige har återigen liksom i den stora universitetsadressen för ett par år sedan rätt att oförtydligt påvisa, att Finlands nordiska orientering ytterst avhänger av det sätt, varpå den finska folkmajoriteten behandlar det svenska språket, liksom av det intresse, som finnarna vilja lägga i dagen för att på nordiskt språk bevara kontakten med den nordiska kulturkretsen. Efter det nyligen inledda, låt vara begränsade militärpolitiska och ekonomiska svensk-finländska samarbetet kunna dessa krav resas med dubbel styrka. För egen del vilja vi tillfoga, att det nordiska samarbetet först då synes oss tillräckligt förankrat, när det bygger på ömsesidig ärlighet och uppriktighet samt tillåter att de fyra ländernas åtgöranden utan ressentiment diskuteras, ej blott av statsmännen vid deras slutna konferenser utan även öppet och frejdigt bland folken själva. Ty först då ges det fog för att tala om en djupt folklig nordisk entente och om en sann nordisk anda. Och vilka reflexioner Staunings Sverigeresa än utlöst, kan ingen gärna förvägra honom ett oförbehållsamt erkännande för den öppenhjärtighet, varmed han i sin strävan att rensa luften diskuterade Nordens problem.

Under behandlingen av universitetsfrågan och efter dess avgörande har en riksvensk opinion ofta ställt frågan: Vilket positivt gagn kan Finland ha av att undertrycka sin folkminoritets kulturella yttringar? Vilket intresse kan det ligga i att hindra t. ex. finlandssvenska läkare eller naturvetenskapare — som i så hög grad satt och alltjämt sätta sin prägel på utvecklingen inom dessa områden — från att till fromma för hela landet idka vetenskaplig verksamhet i den omfattning, som begävning och forskningshåg utstaka? Vilken nationell vinst kan den finska staten ha av att göra agroforskfakulteten tabu för finlandssvenska professorer? Har någonsin ett annat land vunnit i verklig styrka genom att med laga tvångsåtgärder tillbakahålla och värja sig mot de insatser, som en viss del av folket till hela folkets båtnad kan göra och i sin samhälleliga lojalitet och solidaritet vill göra?

Som alla veta rör sig frågan icke om den naturliga rättigheten för de finsktalande studenterna att få sin undervisning meddelad på det i landet dominerande språket. Denna rättighet är sedan länge faktisk. Problemet gäller, i vilken utsträckning de svensktalande studenterna måste se sig avskurna från undervisning på

sitt eget modersmål och hur höga barriärer den finsktalande majoriteten ämnar uppbygga för att utestänga svenska vetenskapsmän från möjligheten att följa sin kallelse; vi erinra härvid om, att tanken på ett förläggande av all svensk universitetsutbildning till Åbo akademi bestämt avvisats från finlandssvenskt håll, emedan det ansetts vara ett livsintresse för svensk kultur att ej avsnöras från landets kulturcentrum. Universitetslagens godkännande innebär — har riksdagsmannen jur. d:r J. O. Söderhjelm nyligen skrivit i ett budskap till den svenska partidagen — att det svenska kulturarbetet vid Finlands statsuniversitet sättes på undantag eller, såsom finlandssvenskarna säga, på sytning. »Landets svenska folkelement, på vars skuldror Finlands vetenskap och den högsta undervisningen vilat ända intill senaste tid, skall nu erhålla endast en snävt kringgårdad täppa för sin odling, medan den nya husbonden ensam vill sköta hela gården. Man planerar nu utvidgningar och förbättringar för den finska undervisningen och forskningen med ökade anslag och största tillmötesgående från statens sida, men den svenska sytningstagaren anser man skall vara nöjd med att hans andel i andligt och materiellt anseende en gång för alla är fastställd. Den trygghet till en torftig utkomst, som i stället förespeglas, är icke mycket värd, allrahelst den nya husbonden ingalunda döljer sin otåligen väntan på sytningstagarens död, för att även hans täppa skall kunna läggas under finskhetens plog.»

Alla de, som ogärna vilja släppa tron på att nordisk demokrati betyder humanitet och tolerans, måste med en känsla av förstämning konstatera, att undertryckningen av den svenska kulturen utgör en produkt av de ultrademokratiska partiernas regerings-samarbete. Utan att de finska socialdemokraterna svikit sin tidigare utjämmande språkpolitik och offrat denna för fördelar inom den ekonomiska politiken hade denna produkt aldrig varit möjlig. Demokratien har i stället för att hägna alla goda krafter samverkan oberoende av ras och språk visat sig ofördragsam och dess härskande majoritet självtillräcklig och hatfull. Den finska folkstyrelsen har i motsats till Schweiz' ansett sig ha råd att avstå från att låta hela landet profitera av den fria tävlan, som olika språkgruppers självhävdelse och ambition framkalla. Ej ens den svenska utrikesledningen synes, trots att den politiskt räknar dubbelt släktskap med Finlands nuvarande regeringspartier, ha förmått att övertyga fennomanernas ledare om »sytningens politikens»

oförenlighet med demokratiens samarbetsideal; även om exc. Sandler ej gjort något offentligt uttalande i denna fråga, taga vi nämligen för givet att han ej kunnat underlåta att tala svenska med den finska utrikesledningen. Man frågar sig också, om det varit obehörigt av de rikssvenska socialdemokraterna att, såsom alltid annars åberopande arbetarnas internationella samhörighet, låta någon del av sitt utlandsintresse överflyttas från Spanien till det svenska Finland för att i rätt tid påverka det finländska broderpartiet att i språkfrågan icke rygga sina gamla demokratiska principer.

Det fria Finlands språklagstiftning, tillkommen under intrycken av finnars och svenskars förenade dådkraft under ofärdsåren och vid 1917—1918 års slutkamp, byggde — det skall oförbehållsamt erkännas — på rättvisa principer. Denna harmoni mellan språkgrupperna fanns dock redan 1919 huvudsakligast på papperet. Steg för steg har den finska majoriteten eller grupper inom denna sökt underminera grundlagens garantistadganden eller i tillämpningen kringgå dessa. Förföljelser av svenskar och allehanda trakasserier ha i värsta fall ingått i taktiken, och den akademiska ungdomen, »ljusets riddarvakt», har härvid gått i spetsen i en hotets och hatets politik. För dessa ultrafennomaner är universitetsfrågans lösning endast en etapp på vägen. Kanske hotas svenskan som obligatoriskt språk i studentexamen. Ett annat led i förfinskningens process har varit borttagandet av de svenska namnen å vissa orter och andra utplånanden av svenska namn, varpå professor Nils Ahnlund för en tid sedan i en uppmärksammat artikel i Svenska Dagbladet fäste allmänhetens uppmärksamhet. Ytterligare ett led i samma process är den i år beslutade frikostiga subventioneringen av folkskolor för lokala folkminoriteter; folkskoleväsendet i Finland är uppdelat efter nationalitet, och de nya subventionerna avse tydligt att underlätta att finsk undervisning införes i rent svenska bygder, ofta i samband med ett planmässigt överförande till dessa trakter av barnrika finska familjeförsörjare för att skapa med tiden expanderande enklaver. Denna fara för svenskheten förstärkes av den finlandssvenska befolkningens utvandring till Sverige; risk förefinnes att ett vacuum här och var uppkommer i den svensktalande delen, som fylles med finstalande, varigenom den svenska befolkningen därstädes så småningom uttränges. Det svenska Finland utsättes på dylikt sätt för finnarnas

nas hot i tre former: den legala undantagslagstiftningen, mullvadsarbetet och erosionen.

Trots allt bör finskhetens offensiv dock till sina verkningar och syftemål ej överskattas. Horisonten mot öster är ej uteslutande molntung. Initierade iakttagare framhålla sålunda, hurusom folket vid senaste riksdagsvalet var utledset på språkfrågan, hur liten resonans de finska studenterna egentligen ha för sina långtgående krav och med vilken lätt skönjbar motvillighet socialdemokraterna biträdde beslutet i universitetsfrågan. Ävenså omvittnas, att intresset att lära svenska fortfarande hålles uppe och ej minst framträder i den frivilliga folkbildningsrörelsen. Moderna företeelser som radio och den dubbelspråkiga svenska filmen bidra i sin mån att bevara en viss kontakt med det svenska språket. Och så länge samfälliga politiska intressen knyta Sverige och Finland samman och det senare landets skandinaviska orientering består, måste däri ligga åtminstone en viss garanti för att svenskhetens intressen ej alltför flagrant kränkas. Alldeles villkorslöst borde Sverige ej med Finland kunna växla tjänster och gentjänster.

Det starkaste värdet mot finskhetens offensiv är emellertid svenskhetens egen organiserade defensiv. Arvid Mörne berättar i sin nyligen utgivna värdefulla biografi över Axel Olof Freudenthal, att t. o. m. denne svenskhetens orubblige stridsman i sina mörka ögonblick betraktade svenskhetens sak som förlorad i den utrotningskampanj, som fördes under Snellmans och Forsman-Koskinens fälttecken. Dessbättre behövde Freudenthal ej bli sannspådd. Med en imponerande seghet och motståndskraft samt stor offervillighet ha svenskarna slutit sig samman. Även svenskarna i det östra Finland sägas uthärda trycket. Den senaste partidagen i Vasa kännetecknades av en fast konsolidering. Framstöten i universitetsfrågan förtätade leden. »Bergsrådens» olyckliga uppträdande vid presidentvalet — vilket låt vara oavsiktligt men faktiskt påskyndade universitetets förfinskning — brännmärktes praktiskt taget enhälligt; så stark har harmen över deras kortsynta handlingssätt varit, att några av dem spontant bojkottats när det gällt gamla eller nya offentliga uppdrag. I finlandssvenskarnas svåra belägenhet kan man förstå, att denna besvikelse tagit sig dylika drastiska uttryck. För dem är enigheten och sammanhållningen nu mer än någonsin ett livsvillkor. Den rikssvenska befolkningen kan åtminstone i ett hänseende härvid

lämna finlandssvenskarna ett verksamt stöd, nämligen genom ett ökat kulturellt samarbete och ett på lämpligt sätt organiserat vetenskapligt utbyte.

Det kan hända, att den rikssvenska opinionen under årens lopp på grund av de ständiga språkstridigheterna liksom avtrubbats i sitt intresse för finlandssvenskarnas ställning. För att icke utmana de liksom alla ungnationalistiska kretsar så känsliga fenno-manerna och provocera dem till ytterligheter har svensk press säkerligen många gånger avsiktligt avstått från att lägga sina känslor helt i dagen. I nuvarande ögonblick kan svensk opinion dock ej underlåta att behjärta den svenska folkminoritetens strid för sitt språk och sin kultur. Vi ha anledning att besinna de gripande ord, som Axel Olof Freudenthal år 1860 ägnade åt modersmålets oersättliga värden — såsom Arvid Mörne påpekat, brukar Freudenthal därvid ordet nation i nutida betydelse av nationalitet: »Ty vad bör för människan vara kärare än hennes nationalitet, hennes modersmål, det språk, som tolkat hennes barndoms glädje, hennes ungdoms känslor, hennes ålders tankar, åt vad bör hon hellre ägna sin verksamhet, sin hulldhet än åt sin nations lycka, åt deras fördel, som genom ett närmare eller fjärmare blodsband äro med henne förenade och vilkas språk endast är likasom rösten av detta blodsband? Och att arbeta för sin nation är varje människas skyldighet, ty endast sålunda arbetar hon för världskulturens framåtskridande. — — —»

Vi svenskar ha större möjligheter än andra folk att rätt värdera den finska nationaliteten, och vi äro fyllda med glädje och beundran över dess styrka och kraft. Men vi kunna ej enligt våra ideal om nationaliteternas sammanlevnad godtaga som någon beundransvärd kultur en expansionspolitik, där majoriteten hämingslöst utnyttjar sin övermakt mot den underlägsna minoriteten i stället för att följa den för jämbördiga kulturer enda sant humana livsformeln: leben und leben lassen.